

Treći put odlazim na more

Josip Splivalo, S. Francisco

Ovo je moj treći odlazak na more, i to u kratko vrijeme od šest mjeseca. Ostaviti moj zavičaj, donekle sam se i bio obiknuo, ali ovaj put je bilo nešto drugačije, jer sam imao ići raditi na parobrod, koji je bio »tramper« i koji je putovao daleko od naše krasne Dalmacije i našeg plavog Jadrana, što je duševno djelovalo na mene, ali ove osjećaje nisam nikome izrazio.

Parobrod »Lokrum« je stigao pred rivu i uvijek isto — mnogo naroda na rivi, ukrcaj svoje robe, pozdravljanje sa svojim, odlazak broda i ja sam se opet smjestio, kao po običaju, na onu stranu broda, da zamašem svoju majku, koja me je čekala na »oltani« i mahala me sve dok se više nijesmo mogli vidjeti. Ovog puta nijesam imao niti jedne suzice na mojim očima, već sam mislio kako sam sretan imati takovu majku i došlo mi je na pamet, kako bi ona nas braću, kad bi mogla — nastojala da nas ovije u njezinu široku haljinu.

Opet isti osjećaji, iste misli, ista tuga, ista praznoća, isti grop u grlu, isto sve — i nekakovi osjećaji, koji bi me uvijek obuhvatili, kad bi išao van našeg prekrasnog Pelješkog kanala, kroz ušće između Velikog Školja na kojem je svjetionik i rta Sv. Ivana, na kojem je jedna crkvice, jer kad se to ušće prođe, prema pravcu broda, široko se more otvara, a Pelješki kanal se počme zatvrti, malo po malo, dok se napokon ušće potpuno zatvori i našeg kanala nestane. Tad čovjek osjeća da nije više u svom mirnom kanalu, u kojem se je donekle i rodio, u kojem se je još iz mladih dana naučio veslati, u kojem se je kupao, u kojem je uživao prirod, u kojem je ribao i jedrio, u kanalu u kojem je po prvi put okušao da je more slano, — već da je na putu u tuđi nepoznati svijet. Takove sam osjećaje ja uvijek doživljavao kad bi svoj prag ostavio, i siguran sam, da su moja braća, moji seljani, kao stotine, moguće i hiljade drugih, koji su išli na more ili u daleki svijet, isto osjećali. Ne gledajući natrag, ja sam se postavio do pramca broda, odakle sam mogao vidjeti kako brod siječe more i gledati sve naokolo. Na lijevu stranu zadnji dio otoka Korčule, a na desnu stranu dugi otok Hvar, koji ima vrlo interesantnu historiju, kao i vrlo ugodnu klimu. Otok na kojeg se je iz unutrašnjosti obitelji Splivalo nastanila i odakle se je razvila do Vignja, Dubrovnika, Malte, pa čak i do Kalifornije.

Vrijeme je bilo za jelo i malo je ikoga bilo na palubi, jer su putnici pošli u blagovaonice. Moji su meni kao po običaju pripremili u jednoj maloj kutiji nešto hljeba, sira, tvrdo kuhanih jaja i prikala. Prolazeći pokraj »tambuca« ulaza u drugi razred, osjetio sam miris hrane i ja sam se požurio do moje kutijice, da jedem, jer sam bio ogladnio. Prije nego sam imao vremena da nešto zagrizem, čuo sam da me netko zove, okrenem se i vidim, da je to bio kapetan Habić, koji je želio da dođem s njime u drugi razred na objed. Ja mu zahvalim i rečem mu, da ja imam za jesti, što sam mu i pokazao, ali je on bio nepopustljiv, i ja sam drage volje udovoljio njegovoj želji i s njime išao u blagovaonicu dru-

gog razreda, sjeo za jedan stol i tu vrlo sramežljivo, ali sa ponosom doživio da me sobar služi. Objed je bio vrlo ukusan i više je hrane bilo, nego se je moglo pojesti.

Brod je brzo jurio i prošavši kroz tjesnac između otoka Brača i Solte, prije noći smo stigli u Split, gdje nas je mnoštvo naroda na obali dočekalo, među kojima je bilo nekoliko »venderigula«, koje su u svojim koficama nosile i prodavale fritula, splitskih kolača i slatkiša. Ja sam skočio na rivu, pri čemu me je kapetan Habić upozorio, da ne ostanem na kraju, i tako sam se prošetao i opet vidio dosta onoga, što mi je bilo poznato, kad sam prije bio u Splitu.

Nijesam mogao razumjeti pažnju, koju je kapetan Habić vodio prema meni, jer je to bilo nešto izvanredno, da se kapetan brine za »maloga«. On je bio moj mještani i bili smo u obiteljskom prijateljstvu, kao što smo bili i sa drugima, koji su živili u našoj okolini. On se je prema meni ponašao, kao da mi je bio otac i zato je ovo moje putovanje bilo vrlo ugodno i udobno i drugačije nego moja dva prvašnja putovanja. I u ovom mi je kapetan Habić pomogao i nije dopustio da spavam na palubi, jer je dobro znao, što to znači, jer je i on mlad na more otišao i dosta teško ga doživio na jedrenjacima. On je bio angažirao jednu postelju za sebe, a za mene je zamolio sobara da mi dopusti da prođem noć naslonjen u jednome kutu divana drugoga razreda, tako sam vrlo ugodno prošao noć i spavao kao pečen, što je bilo bolje, nego se vanka smrzavati.

Još i prije nego smo ostavili Korčulu, južni vjetar je počeo puhati, ali se je preko noći vrijeme pogoršalo sa jačim vjetrovom i kišom i ako se je brod valjao, ipak mi more nije naškodilo, što je za mene bilo čudno, ali vrlo ugodno. Vjetar nas je tiskao i tako smo ranije stigli u Pulu, i to odmah poslije objeda. Ulaz u veliku luku Pule nije mi bilo moguće gledati, jer je kišilo i morao sam se zaštititi od kiše ispod gornje palube, gledajući na jednu stranu kad smo ulazili, a na drugu kad smo izlazili, i tako sam mogao vidjeti sve ono, što sam upoznao, kad sam bio ukrčan na parobrodu »San Marco«, opazio sam, da je u luci bilo usidrene više ratnih brodova, nego u ljetno vrijeme. Iz Pule do Trsta nas je također vjetar tjerao, što nam je omogućilo raniji dolazak u ovaj grad. Dosta sam o Trstu čuo pripovijedati još iz mladih dana. Pri ovom putovanju moj je dolazak u Trst bio interesantan i da nije bilo kiše, bio bi i bolji, jer ovoga puta sam za prvi put stigao u Trst kao putnik, budući da u prijašnjem dolasku sam bio zaposlen na parobrodima i nije mi bilo vremena niti slobodno da ga gubim i gledam, već jedino kad bi mogao zaviriti kriomice, ali ovog puta sam sve slobodno gledao, promatrao, i bio sam veseo sa svim, što sam znao, da ću u kratko vrijeme biti na novom parobrodu, o kome nijesam ništa znao i koji je bio posve drugačiji, nego oni parobrodi, na kojima sam već prije bio ukrčan. Radi kiše, koja je padala, Trst je izdaleka iz-

gledao kao mrtvo mjesto, ali čim smo došli blizu, vidjelo se dosta života, jer se je mnogo kola vozilo po obali, i nedaleko mosta, gdje se brod privezao bilo je mnogo kola, koja su čekala da odvedu putnike do raznih hotela, željezničkih stanica i drugih mjesta. Čim se je brod približio, nosači su skočili na stranu broda i kao po običaju nudili svoje usluge. Kapetan Habić i ja smo bili zajedno na palubi pri dolasku u Trst, i on je odmah angažirao jednoga nosača, koji je imao »karijolu«, ne jer je njemu to bilo potrebno, ali je to učinio, jer sam ja imao mornarsku vreću i oveću škrinju. Nosaču smo predali robu, te sa kočijom izašli i u kratko vrijeme stigli do parobroda »Marija Imakulata«, koji je bio u »Sachetti«, gdje se je iskrcavao ugljen.

Tako je jako kišilo, da smo od kočije do stepenica broda i do palube dobro pokisli. Kapetan Habić je imao debeli dugi kaput, ali sam ja imao tanko odijelo. Kišobrane nijesmo mogli otvoriti jer je vjetar tvrdo puhao, a brod je bio izložen sa stranom, gdje su bile stepenice prama vjetru i kiši, a u Trstu je vjetar strašno jak. Čim smo došli na brod, odmah smo pošli do kuhinje, da se ogrijemo i osušimo. Nakon što se je kapetan Habić osjećao ogrijan, otišao je u svoju kabinu, koja je bila u jednom hodniku na lijevoj strani broda, nedaleko od kuhinje, gdje su bile kabine za upravitelja stroja i za oficire palube.

Moj dolazak na brod je bio tako brz, jer me je kiša gonila da nijesam imao vremena niti pogledati brod, a kad smo ja i mali od »foguna« gasili svijeću u kuhinji i izašli na palubu, sve je bilo crno na brodu, jer svijeće nije uprav bilo nigdje i tmina je vladala po svuda, gore nego u grobištu. Mi smo dvojica išli put prove vrlo oprezno i prošli smo pokraj prostorija za oficire i mimo salona, koji je bio ispod zapovjedničkog mosta, ali nigdje nije bilo svjetlosti, jer nijedan oficir nije bio na brodu, osim kapetana Habića, koji je već odavna spavao i ugasio svijeću. Mali od kuhinje je već bio vičan tmuni i nije ga bilo strah, ali mene jest. Ovaj moj nepotrební strah moguće izgleda smiješan i abnormalan, ali nije ništa takova kad se uzme u obzir da sam još kao maleno dijete slušao svakojakih strašivih priča o »luciferima, vješticama, tencima, dušama i svakojakih glu-

pih praznovjernosti, koje se nažalost još i danas katkada pričaju mladome naraštaju. I moji su drugovi u Vignju isto takvog mnogo čuli, ali je to na mnoge od njih malo djelovalo. Uzrok je tome, jer svaki dječak nije isto raspoložen, nema istu mentalnu koncentraciju, ne prihvati sve zdravo i ne poveća sve u istoj mjeri u njegovoj dječaćkoj mašti ono što čuje. Velika je grehota da smo mi dječaci uzaludno potrošili mnogo vremena pri slušanju budalaštima, umjesto da su nam pričali poučne stvari i realnost prirode: o biljkama i životinjama na kopnu ili o ribama i vegetaciji u moru. Imali smo u okolici dosta kapetana, koji su bili u mirovini i koji su bili pametni, također smo imali lijepi broj đaka, koji bi došli kući na ljetne praznike, ali svi su se držali onoga, što su znali i nikad nam ništa nijesu pričali o onome, što su u školi naučili. *Imperativno je, da se mladome naraštaju dade što je moguće više pouke o prirodi još iz sasvim mladih godina, tako da im se njihova zdrava pamet spasi atrofiranja pri slušanju i vjerovanju onih stvari koje su stvorene jedino da zamagle čovjeka.*

(Nastavak u idućem broju)

Viganj na Pelješeu

Naši iseljenici ne zaboravljaju svoj rodni kraj

Iseljenici iz dubrovačkog kraja odavnine su pomagali razne institucije u svom zavičaju. Pojedini pripadnici najstarije generacije naših iseljenika iz devetnaestog stoljeća, koji su odselili na američki kontinent, Baburica, braća Mihanovići i mnogi drugi, pružili su već u ono vrijeme dokaze svoje ljubavi prema rodnom kraju, volju i sklonost da pomažu razne socijalne i kulturne ustanove. Kulturni domovi, školske zgrade i drugi objekti u nekim našim selima vidni su izrazi njihove sklonosti i povezanosti sa svojim rodni krajem. Primjer naših starijih iseljenika-dobrotvora slijede i mlađe generacije ljudi, koji su u razdoblju između dva svjetska rata napustili svoju domovinu, i odselili u daleki svijet.

Mi smo već u nekoliko navrata pisali o mnogim iseljenicima iz dubrovačkog kraja, koji su u minulom razdoblju poslije Drugog svjetskog rata obilno pomogli razne naše zdravstvene i socijalne institucije, te na taj način posvjedočili svoju privrženost, odanost i ljubav prema narodu i zemlji iz koje su potekli. Osobito značajne poklone dostavili su naši iseljenici dubrovačkoj Općoj bolnici u sanitetskom materijalu i raznim tehničkim medicinskim spravama i uređajima. Neki iseljenici s Pelješca, među kojima u prvom redu Zvonimir Medović i braća Palihnić pomogli su izgradnju Zdravstvene stanice u svom rodnom selu Kuni, te ovoj ustanovi poklonili putnički auto za prevoz težih bolesnika. Svom

rodnom selu Zvonimir Medović je svojim doprinosom pomogao izgraditi električnu centralu i nabaviti uređaje za kino, koje je nazvano njegovim imenom.

Međutim, u novije vrijeme mnogi naši iseljenici izdašno su pomogli izgradnju putova i raznih građevinskih objekata, koji služe privrednim i kulturnim svrhama. U tom pogledu osobito je značajan poduhvat iseljenika Antuna Sambraila iz Župe Dubrovačke. Njegovim novčaním doprinosom izgrađeno je nekoliko kilometara kolne ceste, kojom su stanovnici sela Gornje Župe povezani na glavnu kopnenu saobraćajnicu sa Dubrovnikom. Spomenuti iseljenik dao je obilnu pomoć i za izgradnju škole i Doma kulture u svom malom selu Bujićima.

Primjer brojnih iseljenika, koji su još uvijek nastanjeni u zemljama Sjeverne i Južne Amerike, slijede i mnogi naši imućniji iseljenici povratnici, koji su, poslije dužeg boravka u stranom svijetu došli ponovno i stalno u svoj zavičaj. Iseljenik Niko Kučer iz malog sela Sresera na Pelješcu poslije dugogodišnjeg boravka u Južnoj Africi povratio se u svoje rodno mjesto, te je u kratkom vremenu izveo nekoliko akcija vrijednih priznanja. Niko Kučer je odlučio da u svom selu izgradi obalu u dužini od oko 800 metara. U Sreseru dosad nije postojala uređena obala i zbog toga u ovo lijepo pelješko primorsko selo nijesu pristajali brodovi. Svoju odluku on je djelomično već ostvario. Znatian dio nove obale

je izgrađen. Kada ovaj podhvat bude završen, malo pelješko selo dobit će jednu lijepu tekovinu i značajan preduvjet privrednog razvitka. Osim toga spomenuti iseljenik povratnik sagradio je i modernu hidrauličnu mlinicu, u kojoj su ove godine prvi put stanovnici Sresera samjeli i preradili masline, te dobili znatno veći kvantum ulja od količine, što su je dobivali u starim i primitivnim mlinicama. Dokaz svoje čvrste povezanosti s rodnim selom ovaj je naš iseljenik povratnik

posvjedočio i time što u rodnom selu izgrađuje svoju novu stambenu zgradu.

Iseljenici iz dubrovačkog kraja stvarnim djelima dokazuju ljubav prema svom zavičaju. Njihova pomoć i zalaganje ispunjavaju nas zadovoljstvom, jer su to zaista za sve naše ljude primjeri kako treba voliti rodnu zemlju i narod kome pripadamo.

Jugoslaven osnovao najveće parobrodarsko društvo

U mjesecu augustu 1842. god. rodio se u »Dražin rtu« malom mjestancu pitome Boke Kotorske, kap. Miloš Vukasović. Ono nekoliko kuća — sa možda 30 stanovnika — uzidanih uz samo more na obronku padina visokih bokeških gora, između starodrevnog Perasta i ubavog Orahovca, dalo je mnogo vrijednih i uvaženih pomoraca i stručnjaka.

Zaista je čudno, a više puta i nevjerovatno, kako je iz ovo nekoliko sakrivenih kuća — bez pogleda na pomorski horizont — niklo toliko pomorskih velikana, sa tako zamašnim i progresivnim idejama na more i pomorstvo uopće. Ova sredina — pored ostalih — dala je kap. Miloša Vukasovića. Nautičku školu završio je u Perastu. Tako je usisao prve riječi o moru i o brodu. Ispit kapetana duge plovidbe položio je 1864. godine u Trstu. Više godina plovio je po svim morima svijeta, a potom definitivno se nastao

nio u Argentini, gdje je otvorio pomorsku agenciju. Kroz to vrijeme nakupovao je više brodova i postao brodovlasnik. Pored toga studirao je na univerzitetu u Buenos Airesu i postao vrstan poznavalac baš pomorske arhitekture. U ovom gradu razvio je veliku djelatnost i kao pomorac i kao arhitekta. Najviše što je ovaj pomorac dao jest što je godine 1870. utemeljio parobrodarsko društvo »La Plantese«, koje je za više decenija bilo najveće društvo Južne Amerike. Po njegovim nacrtima sagrađeni su najveći brodovi latinske Amerike, a naročito u Argentini, i to ne samo trgovački nego i ratni.

Inače kap. Vukasović bio je vrlo cijenjena ličnost u Buenos Airesu, te je za više godina obnašao čast ruskog i crnogorskog generalnog konzula.

Umro je 1908 god. u svojoj 66 godini života.

Naučno djelo našeg profesora u Americi

Naš zemljak Jozo Tomašević, rođen u Košarnom Dolu na Pelješcu, sada sveučilišni profesor u kalifornijskom školskom centru Palo Alto, izdao je opsežno naučno djelo o ekonomskom bogatstvu Jugoslavije. Ovo djelo obuhvaća preko 800 stranica teksta. Profesor Tomašević u njemu je iscrpno prikazao ekonomske prilike naše zemlje, a posebno stanje poljoprivrede do Drugog svjetskog rata. Kako se vidi iz bibliografskih podataka autor se je kod obrade svog djela poslužio sa preko 500 izvora, na koje se poziva. Predgovor djelu našeg zemljaka napisao je Joseph Davis, direktor američkog Instituta za istraživanje ishrane, koji među ostalim ističe: »Američki život odavno je i znatno obogaćen doprinosima, ko-

je su pridonijeli našoj umjetnosti, nauci i književnosti građani rođeni u stranim zemljama«. Oni su proširili i produbili američko shvatanje o dotičnim zemljama«.

Djelo profesora Joza Tomaševića podijeljeno je u tri dijela. U prvom je dijelu prikazan historijski razvitak jugoslavenskih naroda i njihove zajedničke karakteristike u ekonomici. Drugi dio obuhvata stanje poljoprivrede u vrijeme Prvog svjetskog rata, a u trećem dijelu autor se bavi problemima poljoprivrede u razdoblju između dva svjetska rata.

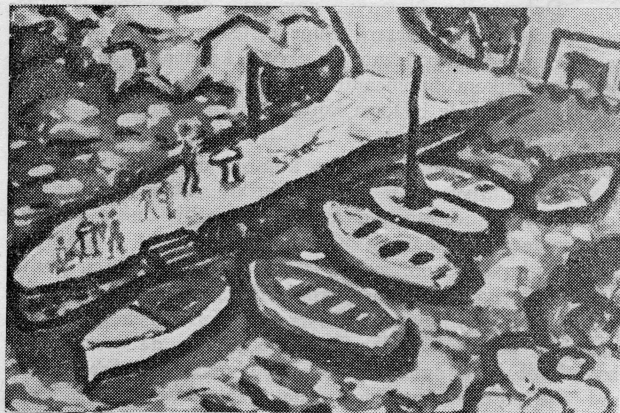
Profesor Jozo Tomašević nastanjen je u Americi preko dvadeset godina. U ljetu 1956. godine posjetio je rodni kraj, te se je nekoliko dana zadržao i u svom malom rodnom selu.

Zahvala i čestitka našeg iseljenika-saradnika Josipa Splivala

Naš vrijedni saradnik-iseljenik g. Josip Splivalo, primio je od mnogih prijatelja iz stare domovine, kao i od braće iseljenika čestitanja za njegovu vrijednu saradnju u našem časopisu. Kako nemože svakome lično zahvaliti, to ovim putem pozdravlja sve prijatelje i zahvaljuje im na čestitkama te svima želi

Sretnu i uspješnu Novu godinu 1958.

Uredništvo »Naše more«

Ulje: Motiv »Sa Lokruma«, akad. slikar Antun Masle